

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Kolozsvári laudáció*

Kép nélkül képtelenek lennénk. Elszállna az idő, s mint valami futószőnyeget, maga után rántaná a teret, azonnal kiürülne minden. Mert minden, ami marad – átvitt és egyenes értelemben – az kép: emlék vagy képzelet, képesség, képzés és képzet; a tudás maga is kép a világról, ugyanaz képzőművészetünk: az emberiség egyik Jákob-lajtorjája, melyen géniuszok és kismesterek járnak le s fel a látvány poklai és mennyországai között; valamilyen értelemben kép a képtelenség is, a képzavar, a képviselet s a képmutatás, a szavak végén az értelem postai irányítószámaként a képző, hát még a képrejtvény s napjaink házimozija, a mindentudó manipulátor: a képernyő. És persze kép a legeslegegyszerűbb – a néha elsárgult, elkopott, a szívekben vagy csak a zsebekben, tárcákban örökre őrzött emlék: a fénykép. Ma már fényképek milliárdjai születnek a földlakók milliárdjairól. Mi marad meg ebből az emlékeztető tömegből? Elképzelhetően megnőttek az esélyek; hiszen az altamirai barlang faláról indított s megérkezett üzenethez képest rólunk immár a palackposta – kép-palack-posta egész hadiflottái vihetnek hírt – valakinek, valamerre.

Veress Ferenc, aki az első saját műteremmel rendelkező fényképész volt Erdélyben, tizennyolc éves korában jutott fényképező-masínához. Egy életen át sikeresen tartotta összhangban a hivatásos iparként űzött fotográfusmesterséget a fáradhatatlan műkedvelő kísérletezéssel, technikai és erkölcsi úttöréssel ezen a téren, még iszonyúan töretlen terepen. Azoktól a bőrre és vászonra mesterkedett első csodáktól a napjainkban elektromágneses viharrá oda s vissza alakított fotóvarázslatokig, szinte hihetetlen, hogy időben csupán másfél századnyi az út, térben pedig azért is még mindig ugyanott, ugyanitt állunk. Helyben vagyunk. Valahol középen, mintegy a szimmetriatengelyében e korszaknak, ott van az első Kolozsváron forgatott némafilm bizonyára esetlenkedő, mégis kicsit történelmi pillanata. És csodák közepette itt valaki folyton továbbcsavarta a filmet – fedezhetné fel áhítattal korunk lakója, hogyha az áldott időt csupán a haladásra, s nem ugyanolyan mérvű pusztításra, versenytrombolásra használta volna az emberi nem. Míg Veress Ferenc Erzsébet királynéhez és Lincoln Ábrahámhoz művészetét és hozzáértését felajánló leveleket, mások, a kevésbé fantáziadúsak königgrázi és doberdói hadparancsokat és ultimátumokat intéznek a világhoz, s benne eme térséghez. Így leszünk néha képpel tele is képtelenné.

Erdély s még ennél is szűkebb páttriánk viszont végig a bűvös kamera kiemelkedő mestereivel s művészeivel ékes, kik mentik, ami még menthető, megőrzik, ami megőrizhetetlen lenne. A Dunky fivérektől a nemrég elhunyt Marx Józsefíg, gyűjtik be az élet képeit és káprázatait; Fotofilm egy korstílus fogalmát jelenti; csak hódolattal említhetjük Kabay Bélát, aki a rezsimmel is farkasszemet nézve, évtizedekig mentegette történelmi, egyházi emlékeinket; az időközben Magyarországra települt Erdélyi Lajos-

* Az 1990 óta működő Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság idén adta ki először a műemlékek megőrzéséért, megörökítéséért és gyámolításáért létesített Kós Károly, Debreczeni László és Veress Ferenc emlékérmeket. A fotóiért kitüntetett Kántor László méltatása a kolozsvári ünnepségen hangzott el.

nak kiemelkedő érdemei vannak Orbán Balázs fényképészhagyatékának és hagyományának továbbítása körül; érdemdús fotóművészek, a mesterek sora: Szabó Tamás, Csomafáy Ferenc, a New Yorkba átszarmazott Deák Ferenc, Kabán József és mások érdemeltek ki ezekben az évtizedekben, lapokban, könyvekben, kiállítótermekben az elismerésünket.

Ízlés és szakmai intelligencia eme hagyományainak letéteményese mai kitüntettünk, a fiatal generáció képviselője, a továbbtörés máris igazolódott reménysége: *Kántor László*. Ami a hozzáállás hevéit illeti, családi hagyomány itt a vállalkozás ilyen értelme: a nagypapa és az apa erdélyi kultúrát szolgáló stafétabotját veszi át. Viszi tovább. Ahogy Veress Ferencnek, neki is kamaszkorától kezében a fényképezőgép és szívében az eltökéltség azzá lenni, aminek profiszintű elsajátítására eddig itthon nem nyílt számára tér. Kántor László kezében jól áll ez a mai, más, technikailag hatékonyabb fegyver, melytől korunkban a sajtó tartós nagyhatalom lett az ingatag nagyhatalmak sorában. Csak egyetlen tekintetben nem veszítette el s nem növelte erejét őskorahőskora óta ez a varázsszem, ez a prométheuszi találmány, ez a titáni varázslat: művészi érvénye szempontjából.

Kántor László tehát két sort is folytat méltóképpen: a közszolgálat példájának s a mentő-megörökítő-alkotó hármasság parancsolat férfimunkájának – reméljük – még sokáig megszakítatlan sorát. Ahogy ebben a pillanatban örömmel konstatáljuk: az a vizsga, amelyet ez a fiatal fotográfus sikerrel tett le a közösség előtt, nagy ívek mentén, a színházi riporttól a Házsongárd-albumig jelentette a „túlélő képek” sorozatát. A kiállítástól az albumig látásmódunk és lelkületünk egyik letéteményesét éri ma a megtiszteltetés, hogy az újonnan alapított Veress Ferenc Emlékérem első kitüntetettje legyen. Sikert és becsületet, erőt és kitartást kívánunk vele, általa egy egész most kezdődő sornak.

Kolozsvár, 1994. január 29.

